

Воспитание у американцев 150-

ВАСПИТАВАНЪ У АМЕРИЦИ

ПО

Г. ЕДУАРДУ ЛАБУЛЕ-У

М. Б. МИЛИЦЕВИЧЪ

РЕДОВНЫЙ ЧЛАНЪ ДРУЖТВА СРБСКЕ СЛОВЕСНОСТИ, I. КЛ. СЕКРЕТАРЪ
У МИНИСТЕРСТВУ ПРОСВЕТЕ И ЦРКВЕННЫ ДЕЛА.

У БЕОГРАДУ

У ДРЖАВНОЙ КНЪИГОПЕЧАТНИ

1863.

Воспитание у американцев

Р. 19 Ср II 48. 1

ВАСПИТАВАНЪ У АМЕРИЦИ

ПО

Г. ЕДУАРДУ ЛАВУЛЕ-У

М. В. МИЛИЦЕВИЧЪ

РЕДОВНЫЙ ЧЛАНЪ ДРУЖТВА СРБСКЕ СЛОВЕСНОСТИ, I. КЛ. СЕКРЕТАРЪ
У МИНИСТЕРСТВУ ПРОСВЕТЕ И ЦРКВЕННЫ ДЕЛА.

У БЕОГРАДУ

У ДРЖАВНОЙ КНИГОПЕЧАТНИ

1863.

ВАСИЛТАРАПЪ Я АМЕРНИН

НО

3. КИТАПЪ Я. 11011-3

М. П. МАНТИНЕНТЪ

319514
ВЪВЕДЕНИЕ
ВЪВЕДЕНИЕ

Я. БОЛТА

ВЪВЕДЕНИЕ

1893

ВАСПИТАВАНЪ У АМЕРИЦИ.¹⁾

(По Г. Лабуле-у)

Я неверуемъ да ништа има у исторіи, што бы се могло успоредити съ грднимъ растеніемъ Соединѣны Држава у Америци, или да има позоря, кое бы више побуѣивало къ размишляванію. Два само века начинише одъ шаке населѣника народъ одъ двадесетъ и четири миліона душа, и, по умерено-ме рачуну, быѣ тамо, неѣ ни петдесетъ година проѣи, више одъ сто миліона людій одъ єднога єзика и єднога племена, у той држави, тако реѣи, юче роѣной²⁾. Године 1780. Америка текъ бешє єдна побунѣна насеобина, коя, безъ новаца, безъ лаѣа, безъ прихода, моляше Французску да іой у пужди помогне; данасъ є, єно, где є супарница Енглеской на два океана, а сутра то неѣ быти држава, то ѣ быти єданъ новъ светъ спроѣу старога света.

Ни то нїє све; овай народъ, кога среѣа на-личи на какавъ романъ, живи другоячїє него мы.

¹⁾ Orations and Speeches, by Everett; 2 сvez. in — 8. Boston, 1850. — Die Kirche und Schule, in Nord Amerika, von Dr. Hermann Wimmer; 1. св. in — 8. Leipzig, 1853.

²⁾ Г. Клей рачуна да се на овомъ безграничномъ простору популација удвои за сваке двадесетъ две године, и да є тамо било 1862. тридесетъ и четири миліона жителя; 1884. да ѣ их бити шестдесетъ и осамъ миліона; 1906. сто тридесетъ и шестъ миліона; 1928. две стотине седамдесетъ и три миліона. Пописъ одъ 1860. године показао є 31.676.217. жителя. Нев-Йоркъ, кои є 1850. имао 515 547. жителя, имао их є 1860. 814.277, нерачунаючи у то и Бруклинъ (Brooklyn) кои є текъ єдно предграѣе, коє само за себе данасъ брои 273. 425. жителя.

То є демократія, то є республіка, то єсть, нека форма друштва и владе, кою су Римъ и Грчка подпуно познавали, али кою су у Европи толико осуђивали као непрактичку и химеричку. Франклинъ дркѣући поздравляше ову нову политику, која се не позива ни на божанско право ни на силу, и која непризнає никакво друго начело до разумъ. Онъ се моляше Богу да заклони уставъ, еръ осећаше да ће му искуство дати за право, а ако nebude искуства, онда съ богомъ слободна правительства! Богъ є нѣгову молитву услышао больма него што се онъ надао. Ёдина земля, у којой є, одъ 1789. године, ишло све безъ потреса, где є друштво живело безъ буна, и где се нису непрестанце меняла начела и идеє, єсте Америка. Стара Европа, за кою се мислило да є тако добро удешена, потресала се толико пута изъ темеля; монархія, благородство, повластице, све се рушило: уставы и скупштине нису были дуготрајніє, и у средъ безбройны проба и зала мы смо више пута пожелели мира и сталности оне демократіє, кою увекъ куде да є нестална и буйна, а која се ето нїє променила одъ шестдесетъ година па овамо.

Одакле извире сталность овога уређења? Ко да намъ одкрїє тайну нѣгове трајности? То є найвеќій задатакъ новїє политике; но у Европи се неопажа да су државници тражили рєшеня томе задатку. Найтоплїи прїатели слободє и Америкє нису увекъ они люди, кои су најболѣ поймили ово двоє; тако често или изъ страха, или по незнаню, или изъ зависти гледа се доказати да Саєдинѣне Државе стоє сасвимъ другоачїє него друга образована друштва; оће се да докаже да тамо бива некакво чудо, безъ последица или применє за старый светъ. Тако се напредованї Саюза обяснява часъ демократскимъ карактеромъ установка, часъ

безграничношћу земљѣ, отворене радњи и вредно-
 њи свачіой, часъ, наипосле, редкошћу народа што
 чини велику надницу и недопушта да се памложи
 сиротиня. Нема сумњѣ да су ово велике добити;
 али не треба дуго путовати те видети старе шпа-
 ньолске насеобине, тако простране а іошъ у бо-
 лѣму положаю него Саѣдинѣне Државе, съ манѣ
 народа а неманѣ демократске, ако се говори само
 о установама, па те насеобине чаме бедно башъ
 онде где Саюзъ цвета. То є, говори се далѣ, новъ
 народъ, а република є простъ начинъ владе, кои
 и єсть удесанъ за нова друштва : двойна погреш-
 ка; єръ у Америци, ако є нова земля, нїє новъ на-
 родъ; заборава се увекъ, да су Американци Ен-
 глези, кои воде своя слобода одъ велике Хартіє
 (устава); а што се републике тиче такве, каква
 се разуме онамо, то : уређенѣ, коє ставля власть
 у масе, и чини, да се масе готово вольно покора-
 ваю, єсть веома тежко; и такво уређенѣ може се по-
 десити само съ людма, кои имаю, не недостатке него
 добродетельи просвете, цивилизаціє. Саѣдинѣне Др-
 жаве живе одъ слобода а Мехика умире са сло-
 бода. Племя, кажу, обяснява те различите среће;
 срећно решенѣ! коє ставля речъ на место мисли;
 єръ управо и єсте питанѣ : какво є то англо-сак-
 сонско племя, одкуда му енергія, коя му у овомъ
 решителномъ магновенію, обезбеђує владу надъ све-
 томъ отвораюћи нѣму самомъ нове континенте, да-
 юћи му Аустралию, као да му є мала Америка!

Тайну своє величине знаю Американци одав-
 но, єръ су є они донели са собомъ изъ Енглеске.
 Има томе два века одкако су они истражуюћи най-
 простіє и найпопулярніє форме политичке ипакъ
 томе давали текъ другога реда важность знаюћи
 добро да слобода зависи више одъ духа грађана
 него одъ системе владе. Одъ времена Лудвика XIV

они су јасно видели оно, што смо ми текъ нагађали, то естъ, да слобода ніе ништа више него една сила, која иде на зло као и на добро. Ако е притегнешъ, она букне, а ако е оставишъ самой себи она опустошава или оплођава према руци, која е управля и која се њоѣ служи. Правацъ овай нашла су Американци јошъ онога дана, када су поимили да съ народомъ бива то исто што и съ поединимъ човекомъ, и да политичку слободу треба сматрати као слободу природну, почемъ е то една иста слобода. Ако се дакле оѣе да човекъ живи поштено, онда ніе доста изложити за њѣга у каквой књизи правила за владанъ, него му валя у срце улили морално правило, по коме се има управляти. Нимало ніе другоячїе у механизму правительства: у душу грађанина валя ставити политичко правило. Само унутрашній вођъ може намъ препречити да неупотребимо слободу и да се неупропастимо онимъ, што бы требало да насъ спасе.

Овогъ унутрашњѣгъ вођа дала е вера првимъ населѣницима. Доцнїе, кадъ се просвета разширила, кадъ су вештине увелико ушле у животъ народа, и кадъ е друштво само постало више световно (*laïque*): онда се васпитаванъ одвоило одъ вере, али не да јој се сгави у супротъ; него на противъ да е подпомаже новима средствима. И тако е овимъ двома: вери и васпитавању предато чуварство надъ слободомъ у Америци. Нико тамо несумня о томъ: безъ вере и безъ васпитавања нейма могућности за слободу; то е прва аксіома политике. Зна се колико смо дали маха овимъ двема силама мы у нашимъ покушаима правительства.

Какво коло игра вера у Саєдинѣнимъ Државама, какво место заузима она у друштву и какавъ

утицай има она на прави и законе, показао намъ е Г. Токвиль, и ніе ништа претерао. Сада беседе г. Еверета и Статистика Дра. Вимера казую намъ шта е васпитавањъ у Америци, и колико и речъ и стваръ има различно значенъ одъ онога у Европи. Кодъ насъ, у Европи, васпитавањъ е начинъ, да се даду детету зная, која ће му бити потребна, да некада могне бити вештъ надничаръ, освешћенъ земљоделаць; а тамо, у Америци, то е условіе живота и смрти за правителство и за друштво. Послушаймо г. Еверета; њгове речи быће далеко претежніе него моє:

„Несмећимо съ ума, вели онъ, да опасности, коима е слобода изложена, недолазе све одъ самовольне власти. Разборитость и паметъ, коє су нуждне народу да бы могао стећи слободу, јошъ су му нуждніа да одклони нередъ, анархію. У овоме и єсть голема проба за народъ, кои заслужує слободу. Подъ некимъ отчинскимъ деспотизмомъ, редъ се обдржава у држави и животъ и иманъ заклонѣни су снажномъ мишицомъ. Некій део слободе, разумемъ ємство противъ сваке противузаконе силе, подємченъ е присуствомъ оне войничке власти, која е сама велико оруђе подчиняваня. Али у слободноме правителству, єдина свєсть народна чуваръ е народнога спокойства и мира. Редъ валя да се обдржи, али не войничкомъ полиціомъ, него самимъ вольнимъ пристанкомъ народа освешћенога и тврдо наумнога недопустити да му анархіа сруши права, која е онъ извоєвао одъ деспотизма. И као годъ што е болєсть у нежномъ и слабачкомъ телу далеко опасніа, исто бы тако было и съ нама ако бы икада допустили да се потре начело нашега правителства: у такомъ случаю имали бы смо се надати опустошенїима, свирепствима и разрушенїима невиђенима дотле. Ово е стваръ одъ неиз-

мерне важности за Саєдинѣне Државе. Одъ по-
станя света до сада нема народа, кои бы было при-
мію толико благослова и повластица; нема народа,
кои бы тако было учинѣнъ чуваромъ свои права;
ако бы оставили да пропадне овай великій окушай
слободе, утемелѣне на разуму, я онда незнамъ ни
где ни када можете га по томъ наѣи на земли.“

Васпитаванѣ у Новой Енглеской (ово є земля,
на кою се угледаю све друге) разликує се наро-
чито одъ нашега у првомъ степену. Да негово-
римъ о малимъ школама, кое жене држе, што до-
пушта започети много раніє обучаванѣ деце, обез-
бежуюѣи ипакъ више неге и стараня о деци, шко-
ле явне и бесплатне (common schools), кое одго-
вараю нашимъ основнимъ школама, тако су уре-
ѣене и усавршене да се нико неузтеже слати свое
дете у нѣи. Такимъ начиномъ започинѣ се првимъ
даномъ онай саюзъ меѣу граѣанима, кои яванѣ жи-
вотъ и среѣа државе захтеваю. Ту политичку пре-
поруку нама су оставили стари, али смо є мы сма-
трали као химеру, а Американци є претворише у
истину. Да бы явно васпитаванѣ учинили тако са-
вршено нису ништа пожалили, нити имъ є и шта
было скупо. По речма доктора Вимера буѣетъ
явнога васпитаваня у Масашусету износіо є 1850.
по єданѣ доларѣ ¹⁾ одъ главе свакога жителя; а
сѣ друге стране найдличниі државници у Америци
подпуно се одаю овоме патріотскоме раду. У Бо-
стону Г. Хораціє Манѣ, оставля, крозъ десетъ го-
дина, политичкій животъ па се одає на управлянѣ
школа; у Конектикуту, у Роденсланду опетъ г.
Хенри Барнардѣ усавршава предаванѣ, кое се веѣъ
може испоредити са предаванѣмъ у Германіи. Ова

1) Доларѣ є то исто што и нашѣ таліръ а толико
и вреди.

два пріятеля народа и слободе путую по Европи да траже и виде болъ методе, подижу основне школе, сводѣ у пачело вештину чуваня здравля, ума, и карактера новы поясова, и све то чине они съ удивляваюћомъ ревношћу и вольомъ. Благодарѣи нѣювимъ трудима Нова-Енглеска може служити за угледъ Европи у овомъ степену првога, основнога васпитаваня.

Заръ нѣ то много: имати одличне школе, у кое савъ народъ иде безъ нагона; мы бы были одвећъ срећни, кадъ бы сва сиротиньска деца доспевала баръ до овогъ првогъ степена обучаваня. У Америци тераю много далъ; тамо васпитаванѣ трае увекъ и за радника више него за доконика. Кадъ се радникъ престане учити, кадъ му паметь нѣ ученѣмъ забавлѣна, онда се нѣгове рѣаве склоности pojavлюю; то е сада грађанинъ, кои може да постане опасанъ; но друштво неће да га остави ни єднога тренутка. Найпре га држе недельне школе до двадесетъ прве године. У тимъ школама, по г. Евверету, хиляду петъ стотина учителя добровольно обучаваю миліонъ и петъ стотина хиляда ученика, и обучаваю їй дужностима, кое имаю као христіјани и као грађани. Овде се починѣ нека пропаганда, кое значай мы нисмо никада сватили. Миліонима разсипаю се мале књижице одъ сваке врсте, кое бацаю зраке видела и у найманѣ колебице и тако народъ поучаваю и утврђую у добромѣ моралу. Кодъ насъ е веома често штампа была пожаръ, па зато мы и незнамо колико големо добро чини овај крстоношкій ратъ, кои одъ свуда изгони незнанѣ и дивлячностъ. Да Богъ ме, да у Саедиѣнимъ Државама, као и у Енглеской, има и друга штампа, политичка, жестока и страстна; и нѣна, оно, вика и допире чакъ до насъ; али поредъ тїи новина напунѣны и добромъ и зломъ, има

нека претега (contre-poids), која никадъ до насъ недоцире; а та претега є ова добротворна, побожна и предана штампна, која говори народу племенитомъ беседомъ, која осветлява нѣговъ разумъ, која утишава рѣаве му склоности и која тешеѣи узвишава га.

Како се ништа неможе успоредити съ живомъ беседомъ людскомъ, особито кадъ се богати и среѣни люди брину и заузимаю за оне, којма се нїє среѣа осмехнула: то се тамо умложавая удруживаня, састанци, читаня явна; свуда се тражи и ствара прилика да се народъ осветли; найдличниі умови, люди, кои уживая найбільій гласъ у явномє мнѣнію, сматраю за дужность и за часть говорити народу о исторіи, о литератури, о политичкой економіи, а нарочито о величини и достоинству нѣгове природе. Тако што наоди се у Енглеской; да непоминѣмо више него само єданъ примеръ: племенитый лордъ, грофъ Карлисль, праведно є изишао на гласъ са своихъ беседа и свога читаня надничарима у Юнширу¹⁾. Нема питаня, предъ коимъ бы тамо хтели узмаѣи; тамо се явно претресаю ствари, у коє мы несмемо да такнемо: на прилику, природа права собственности, или права капитала и рада. Тамо се не бое одъ соціализма, него одъ незнаня, коє задає сваку опасность одъ соціализма. Тамо понимаю врло добро колика є моѣ овы явны читаня па зато се нимало нетреба чудити што є племенитый граѣанинъ у Бостону, Цонъ Ловель, оставіо миліонъ и двеста хиљада франака вароши, у коіой се родіо, на умложеня овога средства обучаваня. Ето тако се у демократіи утемелюю и обдржаваю тесне свеже меѣу

1) Lectures and Adresses in aid of popular education, by the right honorable the earl of Carlisle. London, 1852.

различитимъ разредима друштва; или да кажемъ лепше, тако се бришу све разлике међу њима и еднакостъ се свуда разлива. Кадъ се човекъ размисли о томе одма опажа да е нарочито васпита-
нъ то, што люде одликуе. Данасъ е незнанъ еди-
на пречага, која дели друштво на два стана. То е
іошъ последня повластица (*privilège*), која остае
да се сруши; текъ само, као што е врло добро
поймила Америка, ова желѣна еднакостъ може се
постићи: не понижаванѣмъ богатога него подиза-
нѣмъ умнога и моралнога станя сиромаша.

Међу людма, кои су најболѣ осећали колико
е велико и важно дело осветлявати овако народъ,
и кои су съ највећомъ преданошћу извршивали
ово свето посланство, нема, я држимъ, ни еднога,
кои се речитошћу и даромъ може испоредити са
г. Едуардомъ Еверетомъ; а онъ іошъ може слу-
жити за доказъ како се своимъ радомъ у овой де-
мократіи, кою криве да е неблагодарна, може сте-
ћи и сачувати законита популарностъ.

Г. Едуардъ Еверетъ, рођенъ у Масашусету
1794., сынъ е едногъ поштованого свештеника. Онъ
е рано остао сироче и безъ иманя: учио се у ед-
ной одъ явны школа, коима е онъ увекъ было по-
нось. Учитель и руковођъ было му е г. Ж. С. Вук-
минстеръ, кога име ніе чувено у Европи, али кои
е оставіо прекрасанъ споменъ у Бостону. У де-
ветнаестой години постао е свештеникъ унитар-
ске цркве а у двадесеттрећой професоръ грчке ли-
тературе на свеучилишту кембриџскомъ. Овде онъ
осети потребу да отиде и изучи старину на месту,
и да потражи у изгледу места и развалина, у веч-
ной светлости Грчке, оне лекціе и поуке, које се
непаоде ни у каквой књязи. Четири године е пу-
товао по Европи, и тако е стекао оно искуство,
које се добія кадъ човекъ очима види ствари и лю-

де у свима земляма. Као директору „North American Review“, као одличноме беседнику, нѣму беше наменѣно изъ раніе место у конгресу; куда га доиста и послаше нѣгови суграђани 1825. У конгресу є остао десетъ година као чланъ и председникъ одбора за спољнѣ послове, премда га є нѣгова скромность често оставляла у манѣни. Одъ 1835—1837. было є у три маха єдно за другимъ избирањъ за гувернера у Масанусету; посланикъ у Енглеской, избранъ є наипосле председникомъ Филморемъ да замени Г. Вебстера као државный секретаръ. Као што се види, Г. Еверетъ є човекъ кои се своимъ личнимъ заслугама јошъ изъ рана узвисіо у првый редъ и тамо се увекъ одржао. Онъ є, у исто време, човекъ особито обраћенъ, као писаоць напоенъ є стариномъ; кою є тако добро пойміо и усвоіо да су га с тога нарочито назвали класикомъ (classical Everett).

Занимљиво є пратити јаванъ животъ овакога човека, и то є лако учинити у две велике књиге, какве мы имамо предъ собомъ. Ту нема ни књижевны дела, нити политички беседа, већъ само оно, што є одъ тридесетъ година Г. Еверетъ говорио свакомъ приликомъ, кадъ є имао посла са своимъ суграђанима. Наравно да су ствари у тимъ говори ми различите али є мисао увекъ єдна иста; све се своди у єдну точку: умно, морално и патріотско васпитавањъ народа. Єднина є у беседи као и у животу ауктора.

После Канинга, я непознаємъ никога, кои бы имао правіи и узвишеніи поямъ о васпитавању, и кои бы се болъ о томе изразіо, него Г. Еверетъ. Нѣгове беседе о важности васпитавања у републици; о користи, кою учецъ има за надничаре; о основнимъ школама, єсу узорі памети и знаня. Нека се о томе суди по нѣговой беседи о важности знаня.

„Погледайте, вели онъ, у есенъ величанствене у шуми растове, окићене хиљадама жирова. Одъ своју тѣи малы жириѣа нема ни єднога, кои неби носіо у себи заметакъ по єднога савршенога грма, тако гордога и тако величанственога као што є и нѣгово отчинско стабло; свакій одъ нѣи зачєтакъ є раста, кои ће пустити своє гране у висину и одупирати се бурама одъ три стотине зима. За ово нетреба ништа друго до єданъ груменъ землѣ коя бы покрила жиръ, кадъ на землю падне, мало влаги коя ће га ранити, и нешто заклона докле онъ неувати жиле. Само му треба то, али му то треба необходимо, єръ, nebude ли те, истина пєзнатне, помоћи ни єданъ одъ овы небройны жирова неможе постати дрво.

„Погледайте сада градове, вароши, паланке и села у нашої драгой отачбини; помислите ко сачињава тай народъ скуплѣнъ у неколико места, и кои расте тако брзо свуда. Народ нїє гомила живи машина него є то скуп разумни створєня. Међу овимъ хиљадама людїи кои чине нашу републику, нема ни єдне памети, коя небы была кадра напредовати у обичнимъ знањима, и нико неможе казати или ограничити брой оны, кои су обдарени таквимъ способностима, да бы могли учинити найважнїє изналаске. Сви ови люди имаю по природи оне исте способности какве су имали какавъ, на прилику, Невтонъ какавъ Франклинъ, какавъ Фултонъ. Да їи они имаю у оноликой мери, я невелимъ, али ко сме рећи да їи они немаю ни у коликой мери? Па, да бы се пробудила свака одъ овы способностїи, да бы їої се дало сазнанѣ своє чудесне моћи, и да бы се они обикли служити се томъ своїомъ снагомъ, врло є мала стваръ потребна. Али ова є мала стваръ необходима. Колико є око савршенїє оруђе одъ телескопа! Богъ намъ є дао очи али садъ треба да намъ вєштина да телескопъ, єръ другче чудеса неба

остала бы намъ до века непозната. Што већи део людске памети угине пре него што се развје, то є кривица слабе помоћи, коју бы средства людска лако могла учинити овой чудесной способности у-савршавања, урођеной човеку. Кадъ жиръ падне на неповольну землю, па ту пропадне, ми знамо сву величину губитка нѣгового. То є губитакъ оноликога грма, съ коликога є жиръ пао. Али кадъ умъ каквогъ разумногъ створеня угине збогъ необдѣлања, и тако не одговори великимъ целима, радъ коихъ є сазданъ: то є онда губитакъ кои нико неможе прорачунити, то є губитакъ у времену и у вѣчности“

Узъ ове савете, овако лепо исказане, треба узети неко обучавањъ, кое є у обичаю у слободнимъ земляма, и у коме се одликує г. Еверетъ, Овде разумевамъ оне патриотске беседе, кое сваке годишњице каквога знатнога догађаја или приликомъ смрти каквога одличногъ човека, обучаваю народъ да воли и почитує оне, кои су послужили државу своимъ саветима или сабљомъ, и уливаю му ону патриотску ревностъ, ону добродетель, коју Монтескиє ставља за начело република. Саєдинѣне Државе срећне су што имаю прошлостъ безпрекорну; у њима ние было ни ратова за веру, ни грађански ратова, ни деспотизма нити революція. Красанъ є то примеръ, али како се тамо обдржаваю ове славне успомене, колико се бриге полаже да се неизгуби ништа одъ овога великога наследства, како се тамо прошлостъ узима као наука за будућностъ! Цела исторія Нове - Енглеске у беседама є г. Еверета. Ту су они поклоници, кои жртвоваше све за веру своју, и кои волеше оставити своју постойбину него се одрећи слободе савести. Ту су люди одъ године 1776., кои раскрстише съ Енглескомъ у єдноме питању о праву, и кои ставише

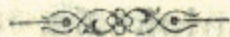
пре на коцку свое благостанѣ па и самъ животъ, него да плате еданъ лакъ данакъ, али данакъ противу закона. Ту е Варенъ, првый войникъ и првый мученикъ за независность; ту е племенитый и юначкій Ханкокъ. Ту е Самуило Адамсъ, последний одъ Пуритана. ¹⁾ Ту су два старца, коя, обременѣна годинама и одликованѣмъ, умирау по средъ благослова Америке у самый данъ петдесетогодишњице одъ објаве независности: то су: Цеферсонъ кои е саставіо знаменити актъ ²⁾ и Џонъ Адамсъ, кои га е подржао. Ту е Вашингтонъ, найплеменитія душа какву светъ памти, патриотъ, кои е бранио слободу свое отачбине одъ непріятеля изнутра онако исто као и одъ непріятеля споля; државникъ, кои е увекъ имао едну исту желю: правду; наипосле човекъ, кога е мудрость и створила Саюзъ, и кои изъ дубльине свога гроба закланя га јошъ споменомъ и примеромъ свои добродетельй.

Све ове юнаке отачбине, г. Еверетъ васкршава и ставля ій за угледъ народу, кои га слуша съ особитимъ узбуѣненѣмъ. Но међутимъ г. Еверетъ само е (и то се може на славу Саєдинѣны Држава реѣи) првый међу гомиломъ беседника, кои слѣдую за нѣмъ овимъ патриотскимъ путемъ. Нема подъ небомъ землѣ, у којой бы се чешѣ говорило народу, или где бы се брижљивіе неговала ова здрава агитація, коя уздржава друштво одъ квара, овай свештєный пламенъ кои и ние ништа друго него самый животъ народа. Предметъ е увекъ еданъ истый: добродетель, отачбина, васпитаванѣ и слобода; но народъ се никадъ неумори слушанѣмъ, ерѣ свакимъ даномъ онъ га све болѣ понима и

¹⁾ Веронсповедна секта, коя се одвоила одъ Англиканске цркве 1566 год.

²⁾ „Објава независности“ одъ 4. Юлія 1776.

ужива съ праведномъ гордошћу ова скупощена блага. Пада у очи што Балбо, кадъ се трудяше да разбуди патриотизамъ италіянскій и да спреми разбуђенъ слободе, говораше Италиі овако исто, као г. Евелетъ Америци: „Будимо добродетельни и осветлѣни, говораше онъ, па ћемо одма бити слободни“! И имао е право; слобода се рађа и обдржава еднимъ истимъ узроцима; Балбо е нашао тайну политичке независности, али да бы могао учинити Италију способну, да ужива ову независность, требала му е штампа, која би речи њгове на далеко разносила, и народъ, васпитанъ спреманъ, да прими ова плодна семена. Благо онима, кои живе у такво време и у таквой земљи, где мисао нигде ни е спречена, где народъ тражи и налази видело, и где е, најпосле, една иста стваръ: любити слободу и любити отачбину.

P19Sr II 4851